

ZBO R NIK ADOVA

*THE THIRD SYMPOSIUM
IN ANIMAL CLINICAL
PATHOLOGY AND THERAPY
with international participation*

*TREĆE SAVETOVANJE
IZ KLINIČKE PATOLOGIJE
I TERAPIJE ŽIVOTINJA
sa međunarodnim učešćem*

Clinica veterinaria 2001

Budva, 11-15. jun, 2001. godine

SADRŽAJ

PLENARNI REFERATI

- UNIVERZALNA DEKLARACIJA O ZAŠTITI DOBROBITI ŽIVOTINJA**
UNIVERSAL DECLARATION FOR THE WELFARE OF ANIMALS
Vučinić Marijana 1
- MOLEKULARNI I CELULARNI MEHANIZMI REGULACIJE
NEUROENDOKRINOG I IMUNOG SISTEMA**
MOLECULAR AND CELLULAR MECHANISMS IN THE REGULATION OF
NEUROENDOCRINE AND IMMUNE SYSTEM FUNCTIONS
Pantić R.V. 7
- SPONGIFORMNE ENCEFALOPATIJE ŽIVOTINJA I LJUDI**
SPONGIFORM ENCEPHALOPATHY OF ANIMALS AND HUMANS
Jovanović M. 18
- APPROACH TO DIAGNOSIS OF SCRAPIE**
PRILOG POZNAVANJU DIJAGNOSTIKE SKREPIJA
Loria R.G., Tamburello A., Monteverde V., Sammartino C., Crescio I. i Casalone C. 26
- AKTUELNI PROBLEMI U DIJAGNOSTICI I PROFILAKSI BESNILA KOD LJUDI I
ŽIVOTINJA**
CURRENT PROBLEMS IN RABIES DIAGNOSIS AND PROPHYLAXIS
Lalošević D., Pavlović R., Jovanović M., Jermolenko Gordana i Petrović M. 39
- CONTAGIOUS BOVINE PLEUROPNEUMONIA: STILL A THREAT TO EUROPE?**
ZARAZNA PLEUROPNEUMONIJA GOVEDA: PREDSTAVLJA LI OPASNOST ZA EVROPU?
Nicholas R. 44
- VIRUSNE RESPIRATORNE BOLESTI I NJIHOV ZNAČAJ U AKTUELNOJ PATOLOGIJI
KONJA NA PODRUČJU JUGOSLAVIJE**
EQUINE VIRAL RESPIRATORY DISEASES AND THEIR SIGNIFICANCE IN THE ACTUAL
HORSE PATHOLOGY IN YUGOSLAVIA
Trailović D.R., Krstić V., Đuričić Bosiljka, Lazić S. i Jermolenko Gordana 58
- EQUINE VIRAL ARTERITIS: SOME NEW STRATEGIES IN DIAGNOSIS AND CONTROL**
VIRUSNI ARTERITIS KONJA: NOVE STRATEGIJE U DIJAGNOSTICI I KONTROLI
Köllbl Sylvia i Pabst J. 67
- DIAGNOSTIC PROCEDURES IN EQUINE RESPIRATORY DISEASES: ENDOSCOPIC
EVALUATION**
ENDOSKOPSKI PREGLED U DIJAGNOSTICI RESPIRATORNIH BOLESTI KONJA
Riedelberger K. 80
- NEŽELJENA DEJSTVA LEKOVA U VETERINARSKOJ MEDICINI**
ADVERSE EFFECTS OF VETERINARY DRUGS
Jezdimirović Milanka i Trailović D.R. 88

NEKA IMUNOMODULATORNA SVOJSTVA LEVAMIZOLA SOME IMMUNOMODULATORY PROPERTIES OF LEVAMISOLE Ilić V. i Lazarević M.	91
ODGOVORNA PRIMENA ANTIMIKROBNIH SREDSTAVA KOD DOMAĆIH ŽIVOTINJA THE PRUDENT USE OF ANTIMICROBIAL AGENTS IN ANIMAL HUSBANDRY Krnjajić D. i Ašanin Ružica	96
OSNOVNI PRINCIPI HOMEOPATSKE TERAPIJE U VETERINARSKOJ MEDICINI BASIC PRINCIPLES OF HOMEOPATHIC THERAPY IN VETERINARY MEDICINE Hristov S i Trailović D.R.	100
HORMONI I GENOTOKSIČNOST HORMONES AND GENOTOXICITY Đelić N. i Đelić Dijana	107
DIJAREJA: ETIOLOGIJA, PATOGENEZA I DIJAGNOSTIKA DIARRHEA: ETIOLOGY, PATHOGENESIS AND DIAGNOSIS Trailović D.R., Jovanović S.M. i Nikolovski - Stefanović Zorica	113
NAJČEŠĆA OBOLJENJA ŽELUDAČNO CREVNOG TRAKTA DOMAĆIH ŽIVOTINJA - RETROSPEKTIVNA ANALIZA PATOMORFOLOŠKIH NALAZA THE MOST FREQUENT DISEASES OF THE STOMACH AND INTESTINES IN DOMESTIC ANIMALS - As RETROSPECTIVE ANALYSIS Knežević Milijana	121
OSNOVNI PRINCIPI TERAPIJE DIJAREJA KOD PASA I MAČAKA BASIC PRINCIPLES OF DIARRHEA THERAPY IN DOGS AND CATS Trailović D.R., Krstić V. i Andrić N.	127
OSNOVNI PRINCIPI TERAPIJE DIJAREJA KOD KONJA BASIC PRINCIPLES OF DIARRHEA THERAPY IN HORSE Jovanović S.M., Trailović D.R. i Stepanović P.	133
NOVI PRISTUP TERAPIJI I PROFILAKSI DIJAREJA TELADI NEW TREATMENT OF THE THERAPY AND PROPHYLAXIS OF CALVE'S DIARRHEA Ivanov I., Janković D., Šamanc H. i Bojkovski J.	137
PATOGENEZA, TERAPIJA I PROFILAKSA NEONATALNIH DIJAREJA TELADI IZAZVANIH ENTEROTOKSIČNIM SOJEVIMA <i>E. COLI</i> PATHOGENESIS, THERAPY AND PHROPYLAXIS OF CALF NEONATAL DIARRHEA CAUSED BY ENTEROTOXIC STRAINS OF <i>E. COLI</i> Lazić S., Petrović T., Lupulović Diana, Gavrović M. i Rogan D.	142
NEONATALNA DIJAREJA PRASADI I TELADI BAKTERIJSKE ETIOLOGIJE: DIJAGNOSTIKA I TERAPIJA NEONATAL BACTERIAL DIARRHOEA IN NEWBORN PIGLETS AND CALVES: DIAGNOSIS AND THERAPY Ašanin Ružica, Knežević Milijana, Radojičić Biljana, Milić N.S. i Krnjajić D.	148
NUTRITIVNE MANIPULACIJE U PROFILAKSI DIJAREJA IZAZVANIH GRAM NEGATIVNIM BAKTERIJAMA NUTRITIVE MANIPULATIONS AS PROPHYLACTIC MEASURE OF DIARRHOEA INDUCED BY "G-" BACTERIA Nedeljković - Trailović Jelena i Sinovec Z.	154

- KRIPTOSPORIDIOZA - UZROČNIK NEONATALNIH DIJAREJA TELADI I JAGNJADI**
CRYPTOSPORIDIOSIS - CAUSE OF NEONATAL DIARRHEA IN CALVES AND LAMBS
 Mišić Zorana, Katić Sofija i Dimitrijević Sanda 161
- PROLIV JARADI**
KID DIARRHEA
 Jovanović J.M., Crčev D. i Crčeva - Nikolovska Radmila 165
- ZOONOZE U DERMATOLOGIJI**
ZOONOSES IN DERMATOLOGY
 Popović N., Milčić Natalija i Ilić V. 170
- ZOOFILNI DERMATOFITI KAO UZROČNICI DERMATOMIKOZA ŽIVOTINJA I LJUDI**
ZOOPHYLIC DERMATOPHYTES AS A ETHIOLOGICAL AGENTS OF DERMATOMYCOSES
IN ANIMALS AND HUMANS
 Ožegović L., Babić Mirela, Adilović E. i Zahirović A. 186
- NAŠA ISKUSTVA U ERADIKACIJI TRIHOFICIJE GOVEDA - VAKCINACIJA**
OUR EXPERIENCE IN ERADICATION OF CATTLE TRICHOPHYTOSIS - VACCINATION
 Ožegović L., Zahirović A., Adilović E., Čutuk R., Filipović Selma i Halilbašić A. 190
- ZNAČAJ POREMEĆAJA SPERMATOGENEZE U REPRODUKCIJI DOMAĆIH ŽIVOTINJA**
SIGNIFICANCE OF THE SPERMATOGENESIS DISORDERS IN THE REPRODUCTION OF
DOMESTIC ANIMALS
 Petrujković T. i Gledić D. 193
- STANDARDIZACIJA MIKROMETODE ZA PREGLED SEMENA BIKOVA**
MICROMETHOD'S STANDARDIZATION IN QUALITY TESTS FOR BULLS SEMEN
 Jovičin M. i Milovanović A. 198
- METODA BRZOG BOJENJA RAZMAZA SPERMATOZOIDA I ODREĐIVANJE**
SPERMIOGRAMA
NEW METHOD FOR QUICK COLORING OF SPERM SMEAR AND SPERMIOGRAM
DETERMINATION
 Podžo M., Karahmet E., Pobrić Hazima i Varatanović N. 205
- NEPLODOST MUŽJAKA - MOGUĆ PROBLEM U REPRODUKCIJI DOMAĆIH**
ŽIVOTINJA
MALE INFERTILITY - A POSSIBLE PROBLEM IN REPRODUCTION OF DOMESTIC
ANIMALS
 Predojević R.M., Miljković V., Perković S. i Vuković D. 210
- NOVINE U VEŠTAČKOM OSEMENJAVANJU GOVEDA**
IMPROVEMENTS IN ARTIFICIAL INSEMINATION OF CATTLE
 Lazarević M. i Subotin L. 213
- DISTURBANCES OF THE OESTRAL CYCLE IN COWS**
POREMEĆAJI POLNOG CIKLUSA KRAVA
 Cernescu H. i Mircu C. 219
- AN *IN VITRO* APPROACH TO MAMMARY GLAND BIOLOGY AND NUTRITION:**
OVERVIEW AND NEW FINDINGS
BIOLOGIJA MLEČNE ŽLEZDE *IN VITRO*: ISHRANA - PREGLED DOSADAŠNJIH SAZNAŃJA
I NOVI REZULTATI
 228

PATOGENEZA MASTITISA MASTITIS PATHOGENESIS Bojanić Mirjana	238
SAVREMENI PRISTUP TERAPIJI I PROFILAKSI MASTITISA CURRENT MASTITIS THERAPY AND PROPHYLAXIS Vakanjac Slobodanka, Petrujkic T. i Pavlović N.	244
BOLESTI KAVEZNIH PTICA - KLINIČKO ISPITIVANJE, METOD I TRETMAN DISEASE OF CAGE BIRDS - CLINICAL EXAMINATION AND METHODS OF TREATMENT Resanović Radmila, Palić T., Nikolovski Stefanović Zorica i Ilić V.	250
MENADŽMENT ZDRAVSTVENE ZAŠTITE U USLOVIMA POLUNOMADSKOG OVČARENJA MANAGEMENT OF HEALTH CARE IN SEMI-NOMAD TYPE OF SHEEP BREEDING Čokrevski S., Črčev D. i Črčeva - Nikolovska Radmila	256
INTENZIFIKACIJA PROCESA REPRODUKCIJE KOD OVACA INTENSIFICATION OF THE REPRODUCTION PROCES IN SHEEP Mickovski G., Popovski K. i Mickov L.	262
ZARAZNA ŠEPAVOST OVACA INFECTIOUS FOOTROT OF SHEEP Hristov S., Anojčić B. i Todorović Mirjana	267
EPIZOOTIOLOŠKA SLIKA BOLESTI PLAVOG JEZIKA (BLUE TONGUE) NA MEDITERANU EPIZOTIOLOGY SITUATION OF BLUE TONGUE DISEASE IN MEDITERRANEAN AREA Đuričić Bosiljka, Laušević D. i Radojičić Sonja	275
Q GROZNICA KOD OVACA - PRVI PUT U CRNOJ GORI Q FEVER IN SHEEP - FIRST TIME IN MONTENEGRO Laušević D.	280
IDENTIFIKACIJA DOMAĆIH ŽIVOTINJA I KONTROLA RODITELJSTVA IDENTIFICATION AND PARENTAGE CONTROL IN DOMESTIC ANIMALS Trailović Ružica, Jovanović S., Savić Mila i Dimitrijević V.	286
CITOGENETIČKI MONITORING HROMOZOMOPATIJA DOMAĆIH ŽIVOTINJA CYTOGENETIC MONITORING OF CHROMOSOMIC DISORDERS IN DOMESTIC ANIMALS Stanimirović Z., Stevanović Jevrosima i Raičević Nevena	289
ELEKTRONSKO OBELEŽAVANJE ŽIVOTINJA ELECTRONICAL ANIMAL MARKING Sikimić P., Stanimirović Z., Jovanović S. i Trailović D.R.	295
PLANIRANJE, OTVARANJE I OPREMANJE VETERINARSKIH STANICA PLANNING, EQUIPPING AND OPENING OF THE PRIVATE PRACTICE Šinković M.	298
KALKULACIJA CENA VETERINARSKIH USLUGA PRICE CALCULATIONS IN VETERINARY PRACTICE Šinković M.	305

- MESTO, ZNAČAJ I MOGUĆNOSTI RENDGENOLOGIJE U VETERINARSKOJ
KLINIČKOJ PRAKSI**
IMPORTANCE, SIGNIFICANCE AND POSSIBILITIES OF RADIOLOGY IN CLINICAL
VETERINARY PRACTICE
Macanović Mirjana i Krstić N. 311
- PRAKTIČNI PRISTUP KONTROLI I LIJEČENJU PERIODONTALNE BOLESTI**
CONTROL AND THERAPY OF PERIODONTAL DISEASE - PRACTICAL APPROACH
Strezinar R. 316
- PRILOZI IZ PRAKSE (POSTERI)**
- UPOREDNO ISPITIVANJE BAKTERIJSKE FLORE U UZORCIMA NOSNOG BRISA I
TRANSTRAHEALNOG ASPIRATA KOD KONJA SA HRONIČNIM BOLESTIMA
RESPIRATORNOG TRAKTA**
COMPARATIVE EVALUATION OF BACTERIAL FLORA IN NASAL SWABS AND
TRANSTRACHEAL ASPIRATES IN HORSES WITH CHRONIC RESPIRATORY DISORDERS
Jovanov Slavica, Mišić D., Milić N. i Trailović D.R. 321
- RHODOCOCCUS EQUI IZOLOVAN IZ PLUĆA ŽDREBETA - PRIKAZ SLUČAJA**
ISOLATION OF *RHODOCOCCUS EQUI* FROM FOAL LUNGS - CASE REPORT
Suvajdžić Ljiljana, Petej Z., Milanov Dubravka i Trailović D.R. 323
- RHODOCOCCUS EQUI I NJEGOV ZNAČAJ U PATOLOGIJI ŽDREBADI**
RHODOCOCCUS EQUI IN CLINICAL PRACTICE OF FOALS
Mišić D. i Krnjajić D. 325
- HUMORALNI IMUNOLOŠKI ODGOVOR JUNADI VAKCINISANE RESPI-ol®
VAKCINOM**
HUMORAL IMMUNOLOGY RESPONSE OF BULL CALVES VACCINATED WITH RESPI-ol®
VACCINE
Katrinka M., Lazić S., Molnar - Vojnić Danica i Tikvicki G. 326
- PRILOG POZNAVANJU FAKTORA ZNAČAJNIH ZA PROCENU RIZIKA OD POJAVE
HERPESVIRUSNIH ABORTUSA U ZAPATIMA SA LATENTNOM EHV-1 INFEKCIJOM**
ESTIMATION OF RISK FACTORS INVOLVED IN ABORTION OUTBRAKES IN HERDS
WITH LATENT EHV-1 INFECTION
Urošević M., Rađenović Ž., Trailović D.R. i Lazić S. 328
- PRILOG POZNAVANJU HUMORALNOG ODGOVORA NA VAKCINU PROTIV EHV 1
KOD ŽDREBNIH KOBILA**
HUMORAL IMMUNE RESPONSE OF PREGNANT MARES TO EHV 1 VACCINE
Lauš S., Lazić S., Milić N. i Trailović D.R. 329
- PRIKAZ HEMATOLOŠKIH NALAZA KOD KONJA OBOLELIH OD INFEKTIVNE
ANEMIJE**
HAEMATOLOGICAL FINDINGS IN HORSES WITH INFECTIONS HORSE ANEMIA
Nikolovski - Stefanović Zorica, Stanojević Tamara i Jovanović S.M. 330
- INFEKTIVNA ANEMIJA KONJA - PRIKAZ SLUČAJA**
EQUINE INFECTIOUS ANEMIA - CASE REPORT
Krstić V., Nikolovski - Stefanović Zorica, Stepanović P. i Stančetić S. 331

- ZNAČAJ IMUNOPROFILAKSE LEPTOSPIROZE KOD DOMAĆIH ŽIVOTINJA**
 THE SIGNIFICANCE OF LEPTOSPIROSIS IMMUNOPROPHYLAXE IN DOMESTIC ANIMALS
 Plavšić B., Kisin B., Čekić N. i Radojičić Marina 332
- PORijekLO SPONTANIH KONTRAKCIJA GLATKE MUSKULATURE CRIJEVA SVINJA**
 ORIGIN OF SPONTANEOUS CONTRACTIONS IN SMOOTH MUSCLE OF SWINE
 INTESTINES
 Muminović M., Velić R., Hadžović S., Abdagić Indira i Kotle Z. 333
- KVALITATIVNO-KVANTITATIVNA OVATECTOR METODA I EFIKASNOST NJENE
 PRIMJENE U PARAZITOLŠKOJ DIJAGNOSTICI**
 QUALITATIVE AND QUANTITATIVE OVATECTOR METHOD IN PARASITIC DIAGNOSIS
 AND EFFECTS OF IT'S APPLICATION
 Divanović K.A., Ćutuk R., Bajrović T. i Velić R. 336
- VAŽNIJE BOLESTI RIBA I NJIHOVA DIJAGNOSTIKA**
 SOME IMPORTANT FISH DISEASES AND THEIR DIAGNOSTICS
 Marković Maja i Palić D. 338
- ANALIZA HROMOZOMA I UČESTALOST PREKIDA I GAPOVA KOD ŠTUKE
 (*Esox lucius, L.*) I ŠARANA (*Cyprinus carpio, L.*) IZ VODA SRBIJE**
 CHROMOSOMAL ANALYSIS AND FREQUENCY OF BREAKS AND GAPS IN THE PIKE
 (*Esox lucius, L.*) AND CARP (*Cyprinus carpio, L.*) FROM THE WATERS OF SERBIA
 Fišter Svetlana 339
- KOMPARATIVNI PRIKAZ REZULTATA SEROISTRAŽIVANJA Q GROZNICE ELISA I
 RVK TESTOVIMA KOD GOVEDA**
 SEROLOGICAL INVESTIGATIONS OF Q FEVER IN CATTLE: A COMPARATIVE APPROACH
 OF ELISA AND CF TEST
 Ćutuk R., Divanović K., Velić R., Zahirović A. i Bajrović T. 340
- KOLO TOMIJA I RESEKCIJA KOLONA NA STOJEĆEM KONJU U TERENSKIM
 USLOVIMA**
 FIELD COLOTOMY AND COLON RESECTION ON STANDING HORSE
 Milosavljević P., Knežević Sabina, Lazić N. i Savić P. 348
- NEKA ISKUSTVA U TERAPIJI DIJAREJA KOD KONJA**
 SOME EXPERIENCES IN THERAPY OF HORSE DIARRHEA
 Tikvicki G., Stančetić S. i Trailović D.R. 354
- DIJAREJE KONJA IZAZVANE CEFTRIAKSONOM**
 CEFTRIAXONE INDUCED DIARRHEA IN HORSES
 Trailović D.R., Milosavljević P., Stepanović P., Popović N. i Urošević M. 356
- DIJAGNOSTIKA PARVOVIRUSNE DIJAREJE PASA**
 DIAGNOSTIC OF CANINE PARVOVIRAL DIARRHEA
 Savić Jevđenić - Sara, Petrović T., Ratajac R. i Kovačević Mira 359
- PREGLED NAJVAŽNIJIH UZROKA DIJAREJA KOD PASA NA PODRUČJU SUBOTICE**
 REVIEW OF THE MOST IMPORTANT UNDERLYING AGENTS OF DIARRHEA IN DOGS IN
 SUBOTICA
 Gergelj Ilona i Tikvicki G. 360

PRIMENA "HIPRADIET DOG/CAT" (HIPRA, ŠPANIJA) U TERAPIJI DIJAREJA PASA I MAČAKA**"HIPRADIET DOG/CAT" (HIPRA, SPAIN) IN THE THERAPY OF DIARRHEAS IN DOGS AND CATS**

Krstić V., Čalić M., Ilić V. i Stefanović S.

362

POREMEĆAJI HOMEOSTAZE TELESNIH TEČNOSTI ZA VREME PRODUŽENE ANESTEZIJE PASA**FLUID DISTURBANCES OCCURRING DURING PROLONGED ANAESTHESIA IN DOGS**

Đurđević D., Savić V., Spasojević Ljubica i Trailović D.R.

363

UTICAJ KONTINUIRANE NADOKNADE TEČNOSTI I ELEKTROLITA NA HOMEOSTAZU TELESNIH TEČNOSTI TOKOM PRODUŽENE ANESTEZIJE PASA
EFFECTS OF CONTINUING REPLACEMENT OF VOLUME LOSS ON FLUID BALANCE DURING PROLONGED ANAESTHESIA IN DOGS

Savić V., Đurđević D., Spasojević Ljubica i Trailović D.R.

365

OSNOVNI PRINCIPI TERAPIJE DIJAREJE KONJA*

BASIC PRINCIPLES OF DIARRHEA THERAPY IN HORSE

Jovanović S. M., Trailović D. R. i Štepanović P.

Fakultet veterinarske medicine, Beograd

Kratak sažetak: Uzroci dijareje konja su višestruki i na osnovu njih sve dijareje se dele na akutne i hronične dijareje odraslih konja i dijareje ždrebadi. Principi terapije dijareje obuhvataju nadoknadu tečnosti i elektrolita, sprečavanje inflamacije i sekrecije u crevima, sprečavanje i otklanjanje endotoksemije, primenu antimikrobne terapije i sprečavanje sepse, sprečavanje tromboze i obnovu crevne mikroflore.

Ključne reči: konj, dijareja, terapija, probiotici.

Summary: Equine diarrhea occurs due to numerous etiological factors leading to acute and chronic intestinal malfunction in adult horses and foal diarrheas. Fluid and electrolyte replacement, antiinflammatory and anti-secretory treatment, prevention of the septic shock and possible thrombotic formations together with the recovery of the intestinal flora are included in the therapy.

Key words: horse, diarrhea, therapy, probiotic drugs.

Uzroci nastanka dijareje kod konja mogu biti višestruki i mogu se podeliti u tri osnovne grupe. Prvu grupu čine akutne dijareje odraslih konja, drugu hronične dijareje odraslih konja, a treću dijareje ždrebadi.

Uzroci akutnih dijareja odraslih konja mogu biti:

- Infektivni agenasi:
Bakterije kao što su *Salmonella* i *Clostridium perfringens* tip A,
Rikecije: *Ehrlichija risticii*
Paraziti: *Strongylus vulgaris*
- Neadekvatna primena antibiotika (linkomicin, klindamicin, tetraciklini, cefalosporini), i nekih drugih preparata, pre svega nesteroidnih anti-inflamatornih lekova;
- Nagle promene ili greške u ishrani, kao i korišćenje plesnive hrane;
- Stres;
- Bolesti nepoznate etiologije: Kolitis X;

Uzroci hroničnih dijareja kod odraslih konja su mnogobrojni, a u 33% slučajeva oni se otkrivaju tek nakon postmortalnih ispitivanja. Hronične dijareje se najčešće javljaju usled: neoplazmi kolona, a pre svega kod limfosarkoma, zatim kod granulomatoznog kolitisa, oboljenja jetre, alergije na hranu i nekih fermentativnih poremećaja kao i u slučaju hronične salmoneloze.

Treću grupu čine dijareje koje se javljaju kod ždrebadi. Uzroci ovih dijareja su virusi i to *Rota virus*, bakterije iz ambijenta (*Escherichia coli*, *Salmonellae*, *Actinobacillus equuli*), kao i

* Predavanje po pozivu

Clostridium perfringens tip A i *Rhodococcus equi*, zatim pojedini paraziti (*Paraascaris equorum*, *Strongylus vulgaris*) greške u ishrani i preterana upotreba antibiotika. Jedno vreme se smatralo da je uzrok dijareje koja se javljala između 6 i 14 dana starosti ždrebadu polni žar kobila, pa se ova dijareja nazivala i estrusna dijareja. Međutim radi se o tome da se u to vreme ždrebe hrani i drugim hranivima, a ne samo mlekom pa samim tim dolazi i do promena u crevnoj flori.

Osnovni principi terapije dijareja kod konja bez obzira na uzrok nastanka su:

- nadoknada tečnosti i elektrolita, kao i održavanje acido-bazne ravnoteže;
- kontrola abdominalnog bola, inflamacije i sekrecije u kolonu;
- kontrola endotoksemije;
- primena antibiotika i sprečavanje sepse;
- sprečavanje tromboze, - specifični terapijski tretmani vezani za pojedine oblike dijareja (antihelmintici, kortikosteroidi, regulatori želudačne sekrecije);
- obnova i nadoknada crevne flore;
- prevencija i sprečavanje nastanka dijareja;

Nadoknada tečnosti je osnova tretmana u slučaju dijareje konja, jer prilikom dijareja dolazi do velikih gubitaka tečnosti i elektrolita što ima za posledicu i acido bazne poremećaje odnosno nastanak metaboličke acidoze. Količina tečnosti i intenzitet nadoknade zavisi od stepena dehidracije. Ova nadoknada se može izvršiti peroralnom ili intravenskom aplikacijom. Kod konja kod kojih je došlo do gubitaka manje količine tečnosti, gde stepen dehidracije iznosi oko 5%, neophodna voda i elektroliti se mogu aplikovati pomoću nosno - želudačne sonde i to u količini od 4-8 L tečnosti svakih 20 do 30 minuta, odnosno 5-10 ml/kg/čas. Međutim intravenska administracija tečnosti je primenljivija u većini slučajeva jer omogućava postizanje bržeg efekta kod pacijenta i otklanjanje simptoma šoka, posebno kod dehidracije velikog stepena. Količina tečnosti koju treba aplikovati je od 50 do 100 L/dan, odnosno ukoliko je stepen dehidracije 8-10% treba aplikovati 10 ml tečnosti /kg/času, a ukoliko je preko 10%, 15-20 ml/kg/času. Za nadoknadu tečnosti se najčešće koriste izotonični rastvori NaCl ili Ringer laktat čime se pored tečnosti obezbeđuju i neophodne količine elektrolita. Kalijum hlorid treba dodavati tečnostima u količini od 0,5 -1 mEq/kg/času. Pored ovog, a u terapiji se za korigovanje acidoze može koristiti i izotonični 1,3% ili hipertonični 5% rastvor natrijum bikarbonata. Tokom primene ove terapije mora se vršiti kontrola hematokrita, kao i niza biohemijskih parametara i kontrola mokraće što daje uvid o potrebnim količinama tečnosti i funkciji bubrega.

Kontrola inflamacije i sekrecije je drugi važni aspekt terapije dijareja kod konja. Pošto važnu ulogu u inflamaciji imaju prostaglandini i leukotrijeni, i u sprečavanju inflamatornih procesa se koriste nesteroidni anti-inflamatorni lekovi koji imaju i anti-sekretorni efekat. Pored toga anti-inflamatorna terapija se sastoji i u primeni preparata koji uklanjaju slobodne radikale, i koriste se metaboliti sulfosalazina, ali samo kod hroničnih procesa kod konja. Tako se praktično kod akutnih dijareja najčešće kao "čistač" slobodnih radikala koristi dimethyl sulfoxid (DMSO). DMSO se primenjuje u dozi od 0,1-1,0 g/kg i.v. na 12-24 časa u 10% rastvoru. Pored ovoga se za smanjenje inflamacije i sekrecije može koristiti i Bizmut subsalicilat 1-2 L na 8-12 časova aplikovan peroralno.

Endotoksemija je česta pojava kod pacijenata sa dijarejom. Oralna primena mineralnih ulja i medicinskog uglja ima za zadatak da spreči resorpciju endotoksina. Osim toga, za sprečavanje endotoksemije kao i za otklanjanje bola koriste se visoke doze nesteroidnih anti-inflamatornih preparata kao što su flunixin meglavin i to u dozi od 0,1 do 0,25 mg/kg i.v. na 6-8 časova.

O tretmanu dijareja konja različite etiologije antibioticima postoje kontraverzna mišljenja naučnika, i u većini slučajeva se ne preporučuje. Jedan od četih razloga nastanka dijareja kod konja je neracionalna primena antibiotika. Preterano korišćenje antibiotika uništava saprofitsku floru, a javljaju se druge bakterije. Kod konja se tako može naći *Clostridium difficile*, nakon primene linkomicina, klindamicina, tetraciklina, ceftriaksona (Longacef). Zato su linkomicin i

klindamicin kod konja zabranjeni, a tetracikline treba koristiti oprezno, dok longacef treba izbegavati.

Peroralna primena antibiotika kao što su strptomycin i neomicin nema većeg efekta jer se npr. salmonelle nalaze u dubljim naborima sluznice, pa se njihova primena kod konja ne preporučuje. Međutim, kod pacijenata kod kojih su utvrđeni neutropenija, odnosno kod kojih postoji mogućnost nastanka sepse ili su već primećeni simptomi sepse, primena antibiotika je neophodna. U tom slučaju, preporučuje se parenteralna primena sulfo preparata kao što je trimethoprim-sulfadiazin ili primena antibiotika kao što je hloramfenikol. Osim njih mogu se koristiti i preparati iz treće generacije cefalosporina kao i kombinacija penicilina i aminoglikozida.

U slučaju nastanka dijareja usled infekcije rikecijom *Ehrlichija risticii* neophodna je i primena antibiotika i to primena tetraciklina u dozi od 6,6 mg/kg i.v. na 24 časa tokom pet dana, jer su tetraciklini pokazali najbolji efekat. Pored njih se mogu koristiti i kombinacije trimetropima i silfodiazina.

Sledeći aspekt terapije dijareje kod konja je sprečavanje tromboze krvnih sudova koja može nastati kao komplikacija primarnog oboljenja. Od preparata koji se mogu koristiti najčešća je primena heparina u dozi od 20 - 80 IU/kg s.k. ili i.v. na 6-12 časova. Pored heparina u terapiji se može primeniti i acetyl salicilna kiselina (aspirin) i to u dozi 15-30 mg/kg p.o. na 24 - 48 časova. Kombinacija ovih preparata ima ulogu u inhibiciji funkcije trombocita reverzibilnom inhibicijom ciklooksigenaze.

Tretman dijareja izazvanih parazitima (*Strongylus vulgaris*), podrazumeva primenu odgovarajućih antihelmintika koji smanjuju broj larvi i njihov efekat prilikom migracije. U tu svrhu se najčešće koriste thiabendazol u dozi od 440 mg/kg p.o. na 24 časa tokom dva dana, zatim fenbendazol 50 mg/kg p.o. na 24 časa tokom tri dana ili 10 mg/kg p.o., na 24 časa tokom pet dana, i ivermectin 200 mg/kg p.o. Pored njih se mogu koristiti i drugi antihelmintici koji smanjuju broj odraslih parazita.

Jedna od bolesti nepoznate etiologije se koja se karakteriše dijarejom je i Kolitis X kod kojeg se javlja perakutni kolitis i endotoksemija. U posledenje vreme postoje sumnje, da je uzročnik i ovog oboljenja infekcija bakterijama iz grupe *Clostridium* (*Cl. cadaveris*, *Cl. difficile*, *Cl. perfringens*). Tretman kolitisa X je sličan tretmanima ostalih dijareja kod konja međutim, kod ovog oboljenja je neophodna i primena prednizolona (prednisolon succinat 10-20 mg/kg i.v.) ili deksametazona 0,1-1,0 mg/kg i.v. Primena kortikosteroida se takođe preporučuje u slučaju pojave pojedinih hroničnih formi dijareja kao što je to slučaj kod granulomatoznog kolita. Doza prednizolona u ovom slučaju je 1-2 mg/kg p.o. jedan put dnevno tokom 3-4 nedelje. Takođe je primena ovih lekova neophodna i u slučaju alergije na hranu.

Primena pojedinih nesteroidnih anti-inflamatornih lekova, pre svih aspirina i fenilbutazona, mogu imati neželjeni efekat kod pojedinih životinja, pa i konja i dovesti do pojave dijareja. Ovi preparati mogu dovesti do ulceracija na mukozi gastrointestinalnog trakta, krvarenja i enteropatija sa gubitkom proteina. U slučaju dijareja izazvanih neželjenim dejstvom ovih lekova pored primene ostalih već, pomenutih terapijskih postupaka za zaštitu crevne mukoze mogu se koristiti blokatori H₂ receptora kao što su cimetidin u dozi 4,4 mg/kg p.o. na 6-8 časova ili 1,1-2,2 mg/kg/času i.v., odnosno ranitidin u dozi od 6,6 mg/kg p.o. na 8 časova ili 2 mg/kg i.v. na 8 časova. Zaštitni efekat ovih lekova je veći u tretmanu ulceracija na želucu, nego na debelim crevima.

Primena adsorbenata i adstrigenata kao i nadoknada bakterijske flore, antagonista patogenih bakterija kao što je *Salmonella*, je sledeći korak ka konačnom izlečenju dijareja. Oralna primena probiotika ima za cilj uspostavljanje normalne crevne flore. Preparati koji sadrže bakterije koje stvaraju mlečnu kiselinu (*Lactobacillus* i *Enterococcae*), aplikovene peroralno, imaju zadatak da potdstruknu razvoj nepatogenih bakterija crevne flore i spreče razijanje kolonija patogenih bakterija. Kao probiotici se mogu koristiti kiselo mleko i jogurt (5-6 L). Oni se mogu koristiti i u preventivne svrhe kod konja kod kojih postoji sumnja na nastanak dijareja.

Pored primene svih ovih terapijskih principa neophodna je i odgovarajuća nega i higijena obolelih životinja.

U slučaju infekcije rikecijom, *Ehrlichija risticii*, za sprečavanja ovog oboljenja potrebno je primeniti zaštitu konja od prenosioca infekcije odnosno krpelja, a takođe se može primeniti i vakcinacija koja je u oko 80 % slučajeva efikasna.

LITERATURA:

1. Jones L S, Spier J Sharon, 1998, Pathophysiology of Colonic Inflammation and Diarrhea, In Reed M S, Bayly M W, editors, Equine Internal Medicine W.B. Saunders Company, Philadelphia, 660-63.
2. Jones L S, Spier J Sharon, 1998, Inflammatory Disease of the Large intestine Causing Diarrhea In Reed M S, Bayly M W, editors, Equine Internal Medicine W.B. Saunders Company, Philadelphia, 663-82.
3. Kohn W Catherine, 1999, Medical Therapy for Gastrointestinal Disease, In Colahan T.P., Mayhew I G, Meerritt M A, Moore N J, editors, Equine Medicine and Surgery, Mosby, St Louis, 603-20
4. Ogilvie H T, 1998, Diseases of the Equine Gastrointestinal Tract, In Ogilvie H T, editor, Large animal internal medicine, Lippincott Williams&Wilkins, Philadelphia 19-41.
5. Sullins E K, 1999, Diseases of the Large Colon, In Colahan T.P., Mayhew I G, Meerritt M A, Moore N J, editors, Equine Medicine and Surgery, Mosby, St Louis, 741-68.

CIP –Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

619:616:636.1/.4.082

Саветовање из клиничке патологије и
терапије животиња (3 : 200 : Будва)

Clinica veterinaria 2001 : zbornik radova
Treceg savetovanja iz klinicke patologije i
terapije zivotinja, Budva, 11-15. jun 2001.
godine / (organizator) Fakultet veterinarske
medicine Univerziteta u Beogradu ... (et al.)
: (Urednik Miodrag Lazarevic). - Beograd :
Veterinarski fakultet, 2001 (Beograd : Meda)

- 367 str. : Tabele : 24 cm

Na spor. nasl. str.: Clinica veterinaria 2001
: Proceedings of the Third Symposium in
animal clinical pathology and therapy. -
Traž 300. Bibliografija uz sve radove.

619:614 . 2 (082)

a) Ветеринарска медицина - зборници
б) Ветеринарска служба - Организација
Зборници
ID=92110092